

Werkgroep Behoud de Peel

Jaarverslag 2009

Organisatie en financiën

Organisatie

Werkgroep Behoud de Peel (WBdP) werd in 1978 opgericht en is vanaf 1983 een stichting.

Het bestuur van WBdP bestond in 2009 uit 10 leden. Daarvan was Rob Onderstal voorzitter, later opgevolgd door Wim van Opbergen; beide uit Deurne. Erik Theunissen uit Asten is secretaris en Bert van den Eijnden uit Deurne de penningmeester. Het kantoor van WBdP is gevestigd in het 'Hofke van Marijke', Rembrandt van Rijnstraat 5, te Deurne.

De Werkgroep krijgt ondersteuning van diverse sympathisanten bij ontwikkelingen in ons grote werkgebied en van specialisten op wetenschappelijk en juridisch gebied. En niet te vergeten van de onmisbare vrijwilligers die deelnemen aan de werkdagen in de Peel en helpen bij het opnemen van de waterstanden.

De Werkgroep heeft drie mensen in dienst. De andere leden werken op vrijwillige basis. Iedereen heeft een of meer eigen taken (zoals ammoniak, beheer, ruimtelijke ordening, landinrichting, etc.). Maandelijks wordt vergaderd om het beleid met elkaar af te stemmen. Daarnaast is er maandelijks werkoverleg.

WBdP is aangesloten bij de Brabantse Milieufederatie en Stichting Milieufederatie Limburg. We werken ook regelmatig samen met andere natuur- en milieuorganisaties zoals Stichting Natuur en Milieu, Staatsbosbeheer, Limburgs Landschap en Brabants Landschap.

Daarnaast zijn er veel formele en informele contacten met de verschillende overheden: ministeries, de provincies N.-Brabant en Limburg, de 9 Peelgemeentes en de twee waterschappen.

Mocht u tijd en zin hebben om actief mee te werken aan het behouden en ontwikkelen van de natuurwaarden in de Peel: de Werkgroep kan best nieuwe vrijwilligers (en stagiaires) gebruiken!

Financiën

Dankzij o.a. de trouwe steun van onze donateurs, de subsidie van de Peelgemeentes, de bijdrage vanuit de provinciale milieufederaties in het kader van het 'Ammoniak-project' en niet in de laatste plaats door de bijdrage van de Stichting Doen in het kader van ons 'Antiverdrogingsproject Noord-Brabant' zijn we er in geslaagd om een redelijke balans te vinden tussen inkomsten en uitgaven.

In tegenstelling tot de afgelopen jaren, waren dit jaar de uitgaven echter groter dan de inkomsten. Een van de oorzaken hiervan ligt in het feit dat dit jaar de vergoeding van ons werk voor het ammoniakproject een stuk minder was, omdat Natuurmonumenten daar niet aan kon bijdragen.

Per januari werd voor een van onze medewerkers de ID-baan-subsidie stopgezet. Met de medewerking van de Gemeente Helmond is hiervoor gelukkig een tijdelijke oplossing gevonden. Waar in de voorgaande jaren de subsidie voor onze ID-baan-medewerkers geleidelijk aan terug

Postbus 139, 5750 AC DEURNE
Telefoon: 0493-354411
Faxnummer: 0493-354435
E-mail: WBdP@hetnet.nl
Giro: 5356520 t.n.v. WBdP te Deurne
Website: www.wbdp.nl

liep, is deze daardoor in 2009 gelukkig gelijk gebleven. Dat deze subsidie voor twee van onze drie medewerkers binnenkort beëindigd zal worden, is echter zo goed als zeker!

Dit jaarverslag zal u er hopelijk weer van overtuigen dat Werkgroep Behoud de Peel zich hard maakt voor het behoud van de Peel. Het stellen van de economische belangen boven de natuurbelangen blijft een voortdurende bedreiging van onze Peelrestanten. Onze inzet voor de naleving van de natuur- en milieuwetgeving is helaas nog altijd noodzakelijk.

U kunt de Werkgroep steunen door een gift te storten op gironummer 5356520 van Stichting Werkgroep Behoud de Peel te Deurne.

WBdP is erkend als 'Algemeen Nut Beogende Instelling'. Dit houdt in dat giften (onder de voorwaarden van deze regeling) voor de belasting aftrekbaar zijn.

Natuurbeschermingswet en ammoniak

De Peelgebieden Deurnese Peel, Mariapeel, Grauwveen, Groote Peel en Sarsven/de Banen vallen onder de Europese Habitatrichtlijn en zijn tevens een beschermd natuurmonument. Het gebied de Rouwkuilen is alleen een natuurmonument. De bescherming is geregeld in de Natuurbeschermingswet (Nb-wet). Volgens die wet mogen zonder vergunning geen activiteiten worden verricht die een significant nadelig effect hebben. WBdP ziet er op toe dat deze wet op het gebied van ammoniak wordt nageleefd.

Meldingen vergunningplicht

Maar liefst negenenegentig keer meldde WBdP de vergunningplicht Natuurbeschermingswet bij G.S. N.-Brabant of G.S. Limburg.

We deden dit nadat we bij onze controles van milieuvergunningen geconstateerd hadden dat een gemeente milieuvergunning had verleend voor een emissie-toename binnen circa 10 km van een beschermd natuurmonument Peel (zie hoofdstuk Milieuvergunningen en ammoniak).

In enkele gevallen (voorlopig alleen op korte afstand van de Peel) deden we ook een melding wanneer emissie-arme stalsystemen toegepast werden, maar tegelijkertijd zoveel extra dieren werden gehouden dat de emissie gelijk bleef of nauwelijks afnam. Van ons mag op een bedrijf het aantal dieren wel toenemen, maar dan dienen die extra dieren uit de Peelregio afkomstig te zijn. De betere stalsystemen moeten gebruikt worden om in de regio de emissie te verminderen en niet om er nog meer dieren te gaan houden.

Eigenlijk zouden de provincies de vergunningplicht zelf moeten controleren! Zij zijn immers het bevoegd gezag in het kader van de Nb-wet. Zij doen dit echter niet of nauwelijks.

Bezwaren

We maakten acht keer bezwaar tegen een verleende Nb-wetvergunning.

Bij vier daarvan was dat vanwege toename van de emissie/depositie.

De andere vier bezwaren waren omdat ondanks de toepassing van emissie-arme stalsystemen de emissie/depositie niet of nauwelijks afneemt. Dit vanwege forse toename van het aantal dieren.

Vanwege de RvS-uitspraken van 1 april (zie hieronder) is er door G.S. nog steeds geen besluit op onze nog lopende bezwaren genomen.

Verzoeken om handhaving

We dienden zeven keer bij G.S. Limburg een verzoek om handhaving in, omdat het bedrijf de i.h.k.v. de milieuvergunning vergunde uitbreiding heeft gerealiseerd (gebleken uit navraag bij gemeente) zonder dat daarvoor een Nb-wetvergunning is aangevraagd (ondanks onze melding vergunningplicht bij G.S.).

Uitspraak Raad van State:

legaliseren tot oktober 2005 is niet geoorloofd!

In 2008 hadden wij drie beroepen ingesteld tegen Nb-wetvergunningen van G.S. van N.-Brabant. G.S. was van mening dat met de inwerkingtreding van de nieuwe Nb-wet, per 1-10-2005, alle uitbreidingen tot die datum gelegaliseerd konden worden. Wij stonden op het standpunt dat voor die uitbreidingen (gedaan na de aanwijzing van de Peel als beschermd natuurmonument) een vergunning gevraagd had moeten worden krachtens de vorige Nb-wet en dat legalisatie dus niet zondermeer kan.

De RvS gaf ons gelijk en vernietigde op 1 april de beschikkingen. Ze oordeelde: 'Bij de beoordeling is niet van belang dat de Nb-wet op

WBdP is tegen het provinciale ammoniakplan. Dat plan biedt de mogelijkheid om emissie-arme staltechnieken te gebruiken om nog meer dieren te gaan houden, in plaats van de uitstoot te verminderen. Hoogveenherstel lukt alleen als alle mogelijkheden om de stikstofneerslag te verminderen, worden benut.

INHOUD

Organisatie en financiën...	2
Natuurbeschermingswet en ammoniak...	3
Milieuvergunningen en ammoniak...	5
Witte Wijven?...	7
Anti-verdrogingsacties...	8
Gewenst water-regime in Brabant...	10
Andere Nb-wet-problemen...	12
Beheerplannen Natura2000...	13
Ruimtelijke Ordening...	14
Landinrichting Peelvenen...	15
Voorlichting...	16
Terreinbeheer...	16
Peelwerk...	18
De Gladde slang in de Peel...	19

STICHTING
DOEN

De Stichting Doen (Postcodeloterij) draagt financieel bij aan ons antiverdrogingsproject Noord-Brabant.

Milieuvergunningen en ammoniak

-vervolg Natuurbeschermingswet en ammoniak

1 oktober 2005 is gewijzigd. Het feit dat er onder het vóór 1 oktober 2005 geldende regime niet handhavend is opgetreden, betekent niet dat de depositie als bestaand recht in het kader van de Nbw 1998 mag worden beschouwd. Het bestaan van een vergunning krachtens de Wet milieubeheer is eveneens niet relevant voor de vraag of een vergunning krachtens de Nbw is vereist.'

Deze uitspraken veroorzaakten veel commotie. De provincies menen dat er op basis van deze uitspraak geen enkel 'bestaand recht' meer bestaat, wat sluiting van zeer veel bedrijven zou inhouden.

Volgens ons hoeft dat niet zo te zijn. WBdP heeft in haar bezwaar en beroep gesteld dat het haar redelijk lijkt om de bedrijven alsnog te toetsen aan het (soepelere) beleid dat gold toen de illegale uitbreiding gedaan werd (dat beleid was destijds: uitbreiden mag tot een directe depositie van 15 mol. Een hogere depositie kan met saldering). De provincies zijn echter van mening dat deze oplossingsrichting niet mogelijk is.

Al eerder (eind 2008) had WBdP een belangrijke RvS-uitspraak veroorzaakt. De provincies wilden toen vergunning verlenen voor vrijwel alle uitbreidingen. Logisch dat de RvS daar een streep door haalde. Dat zou volkomen in strijd zijn met de Habitatrictlijn, die juist een forse afname vereist.

Tezamen met de uitspraak van 1 april 2009 had dit tot gevolg dat er door de provincies vanaf eind 2008 vrijwel geen vergunningen meer zijn verleend, wachtende op nieuw beleid/wetgeving.

Oplossingen

Negen keer werd gesaldeerd (vergunning elders ingetrokken), waardoor geen bezwaar/beroep meer nodig was.

Twee vergunningsbesluiten die nog door het ministerie van LNV waren gemaakt, werden door LNV ingetrokken, omdat deze besluiten volgens haar na de hierboven genoemde uitspraken geen kans zouden maken bij de RvS.

Vijf vergunningsaanvragen werden ingetrokken.

Twee van de drie bedrijven waarvan de RvS op 1 april het besluit vernietigd had (zie hierboven) kregen toch nog hun vergunning. Bij een van die twee werd alsnog gesaldeerd. Tegen het andere bedrijf konden we ons bezwaar intrekken, omdat na overleg met de adviseur van het bedrijf bleek dat de emissie niet toenam (in de vergunningsaanvraag was dat verkeerd opgegeven).

Ammoniakplan N2000: nòg meer dieren in deze regio!

Vanwege de door ons veroorzaakte RvS-uitspraken (zie hierboven) is er bij de provincies dringend behoefte aan een nieuw ammoniakbeleid voor veehouderijbedrijven in het kader van de Nbw-wet. Er wordt daarom hard gewerkt aan een Natura2000-ammoniakplan, dat tevens dienst kan doen bij de op te stellen N2000-beheerplannen.

WBdP is bij de opstelling van dat ammoniakplan lange tijd intensief betrokken geweest (en is dat aan de zijlijn nog).

Eind juni stapten wij echter uit het overleg, omdat wij het er niet mee eens zijn dat de limitering van het aantal dieren in de Peelregio (die in de eerdere concepten wel steeds in het plan zat) is losgelaten. Verdere uitleg hieronder:

Uit alle onderzoeken blijkt overduidelijk dat de kritische depositie voor de Peel (en veel andere gebieden) zelfs bij de beste tech-

nieken met het huidige aantal dieren lang niet gehaald wordt.

Met het plan kunnen straks veehouderijen met emissie-arme technieken vergunning krijgen voor veel meer dieren, waarbij de emissie gelijk blijft. Of de in het plan afgesproken dalende lijn (voor de Peel het bereiken van 1500 mol na 18 jaar) toch nog gehaald wordt, is dan afhankelijk van andere bedrijven waar de daling extra sterk moet zijn. De daling kan met het plan alleen achteraf bepaald worden uit monitoring (die voor derden oncontroleerbaar door de provincies uitgevoerd wordt). Reeds verleende vergunningen draai je wanneer uit de monitoring blijkt dat het fout is gegaan niet meer terug. De dan benodigde extra maatregelen worden in het plan overgelaten aan de politiek.

Gezien de problemen die de intensieve veehouderij nu al veroorzaakt -ammoniak, stank, aantasting van het landschap, op mens overdraagbare dierziektes, fijnstof, geluid, verkeer, derde wereld- lijkt ons dat geen goede zaak!

Daar komt nog bij dat die technieken op dit moment vnl. neerkomen op luchtwassers. Op papier werken deze wel, maar of dat in de praktijk ook het geval is -handhaafbaarheid!- is maar zeer de vraag.

Zelfs wanneer de 1500 mol voor de Peel ondanks het hierboven genoemde toch behaald wordt (wat WBdP sterk betwijfelt), zal het door de extra dieren daarna nòg moeilijker worden om verder omlaag richting de kritische depositie van 400 mol te gaan.

WBdP had een vergelijkbaar plan voorgesteld, waarbij echter de regionale reductie bij elke vergunningverlening wèl gegarandeerd was, omdat dat plan erin voorzag dat extra dieren afkomstig dienden te zijn uit de regio. Gezien het aantal varkens en kippen in de Peelregio (maar liefst 40 % van Nederland), gekoppeld aan het aantal bedrijven dat naar verwachting zal stoppen, zou dat geen enkel probleem moeten zijn. De landbouworganisaties wilden desondanks niet instemmen met ons plan.

Crisis- en herstelwet

Eind 2009, toen de ontwerp Crisis- en herstelwet in de Tweede Kamer werd behandeld, hebben we druk gelobbyd bij kamerleden.

Met het wetsvoorstel wordt beoogd om het veroorzaken van stikstofdepositie op daarvoor gevoelige natuurlijke habitats te legaliseren tot 7-12-2004. Wij zijn van mening dat dit in strijd is met de Europese regelgeving. De 'gemeenschapstrouw' (de plicht om ervoor te zorgen dat het gebied niet verder verslechtert) gaat in op het moment dat de lidstaat het gebied heeft aangemeld en dat is voor de Peel in 1996 al gebeurd. Ook het artikel in het wetsontwerp dat stelt dat geen vergunning vereist is zolang de depositie niet toeneemt, is volgens ons in strijd met de Habitatrictlijn. Het is immers de bedoeling dat de instandhoudingsdoelen bereikt worden. De stikstofdepositie moet daartoe niet gelijk blijven, maar fors omlaag.

De wet is inmiddels aangenomen. WBdP zal waar nodig in bezwaar en beroep gaan.

Waarom is ammoniak schadelijk voor de Peel?

Voornameijk ten gevolge van de ammoniakuitstoot vanuit de veehouderijbedrijven (uit de stallen en het uitrijden van de mest) komt er vanuit de lucht zo'n 5 tot 10 keer meer stikstof in de Peel (en de meeste andere natuurgebieden in de regio) terecht dan de vegetatie kan verdragen. De zeldzame planten gaan hier op zich niet dood van, maar worden weggeconcentreerd door sneller groeiende, algemene soorten.

Beoordeelde vergunningen

WBdP heeft daarom in 2009 bij de gemeentes binnen haar werkgebied 230 milieuvergunningen (en 31 meldingen Besluit landbouw milieubeheer) beoordeeld op het aspect ammoniakuitstoot.

Zienswijzen

Bezwaar maken tegen toenames van ammoniakuitstoot die door gemeentes worden vergund, is vanwege de sterk versoepelde Wet ammoniak en veehouderij bijna niet meer mogelijk. Op een afstand van meer dan 250 m van de bos- en natuurgebieden die tot de 'zeer gevoelige' EHS (Ecologische Hoofdstructuur) behoren, is toename vrijwel altijd toegestaan. Bij de 'gewone' EHS-gebieden en alle gebieden die niet tot de EHS behoren, mag uitbreiding zelfs ook binnen die afstand! Wij bekijken de milieuvergunningen daarom voornamelijk om te beoordelen of er behalve zo'n vergunning ook een Natuurbeschermingswetvergunning van de provincie vereist is (zie hoofdstuk Natuurbeschermingswet en ammoniak).

We dachten dat bij de grotere varkens- en kippenbedrijven (meer dan 2000 vleesvarkens, 750 zeugen of 40.000 stuks pluimvee) een bezwaar soms wel nog kans zou maken. Deze bedrijven vallen onder de Europese IPPC-richtlijn (Integrated Pollution Prevention and Control). Volgens deze richtlijn dienen de beste technieken te worden toegepast en mag geen 'belangrijke verontreiniging' worden veroorzaakt. Deze richtlijn is opgenomen in de Nederlandse Wet ammoniak en veehouderij.

We dienden acht keer een zienswijze (= bezwaar) in tegen een milieuvergunning aan een IPPC-bedrijf, waarbij de gemeente o.i. onvoldoende toetste aan die 'belangrijke verontreiniging'. Er werden weliswaar emissie-arme stalsystemen voorgeschreven, maar vanwege veel meer dieren (of andere soorten dieren) nam de emissie desondanks toe. Als gevolg daarvan nam ook de depositie op een nabijgelegen bos- of natuurgebied (gelegen in de EHS) toe. Volgens ons schrijft de Wet ammoniak en veehouderij voor dat in zo'n geval de vergunning geweigerd dient te worden. Omdat de natuur in deze regio al veel te zwaar belast wordt met ammoniak, is een verdere toename daarvan volgens ons als 'belangrijke verontreiniging' te beschouwen. Onze zienswijzen werden mede ondertekend door de Limburgse, resp. de Brabantse milieufederatie. De federaties kwamen op voor het belang voor het betreffende bos- of natuurgebied. Het belang van onze Werkgroep is gelegen in het feit dat er vanwege de emissie-toename ook meer ammoniak in de Peel terecht komt (bijdrage aan de 'achtergronddepositie').

Uitspraak Raad van State: beroep ongegrond

Op 18-3 verloren we ons in 2008 ingediende beroep tegen zo'n vergunning.

De Raad van State (RvS) oordeelde: 'het feit dat een IPPC-bedrijf vanwege de achtergronddepositie bijna altijd verontreiniging van de omgeving veroorzaakt betekent niet zondermeer dat de vergunning geweigerd dient te worden'.

Zienswijzen niet doorgezet

Vanwege die RvS-uitspraak hebben we drie van onze zienswijzen niet doorgezet. Gelukkig is bij twee daarvan behalve een milieuvergunning ook een Natuurbeschermingswetvergunning vereist.

Vier andere gevallen hoefden we niet door te zetten, omdat er na onze zienswijze werd gesaldeerd (elders werd een vergunning ingetrokken).

Door de hoge stikstofneerslag worden zeldzame planten van een voedselarm milieu verdrongen door sneller groeiende, algemenere soorten.

-vervolg Milieuvergunningen en ammoniak

Eén vergunningsaanvraag werd aangepast, zodat de emissie niet meer toenam.

Eén zienswijze trokken we weer in, omdat later bleek dat ondanks de emissie-stijging de depositie op de EHS afnam, vanwege verschuiving van het emissiepunt.

Nogmaals beroep bij Raad van State: opnieuw ongegrond!

Op 18-3 verloren we dus een belangrijk beroep. Maar het woordje 'zondermeer' in die uitspraak (zie hierboven) gaf ons toch nog hoop. We dachten: blijkbaar is de RvS van mening dat er in sommige gevallen wél reden kan zijn om aan een IPPC-bedrijf de vergunning te weigeren.

We besloten daarom om het toch nog een keer te proberen, in een geval waarbij de directe depositie zeer hoog was en duidelijk toenam. We stelden beroep in tegen een vergunning van gemeente Leudal. Omdat ondanks emissie-arme stalsystemen de emissie en daardoor de al erg hoge directe depositie op het zeer nabij gelegen bos fors toenam, waren wij van mening dat de vergunning geweigerd had moeten worden.

Met dit beroep hoopten we de EHS-gebieden toch nog enige bescherming te kunnen bieden tegen ongebreidelde uitbreiding van op korte afstand daarvan gelegen grote veehouderijbedrijven.

Ook dit tweede beroep werd helaas ongegrond verklaard. De RvS stelt dat 'er geen grond bestaat voor het oordeel dat de in de Beleidslijn gekozen wijze van uitvoering van de omgevingstoets de door de IPPC-richtlijn gelaten beoordelingsmarge overschrijdt'. Die Beleids-

lijn is de Nederlandse manier van omgaan met de IPPC-veehouderijbedrijven. Het komt er kort gezegd op neer dat er volgens die beleidslijn geen sprake is van 'belangrijke verontreiniging', als het bedrijf maar de 'beste technieken' toepast. Daarmee kan het gebeuren, zoals in het geval van onze beroepen, dat ondanks die emissie-arme technieken de emissie (en dus de depositie op het natuurgebied) toch toeneemt. Dit door het houden van veel meer of andere dieren.

Wij zijn van mening -en met ons vooraanstaande juristen- dat de IPPC-richtlijn goed is opgenomen in de Nederlandse Wet ammoniak en veehouderij, maar dat de RvS met haar uitspraken deze wet niet goed toepast.

Het kan zijn dat we nog één keer in beroep zullen gaan en dit nog duidelijker aan de RvS (of desnoods aan de Europese Commissie) zullen voorleggen.

Voor meer info over ammoniak zie in ons jaarverslag 2008 het hoofdstuk 'Effecten van ammoniak en het beleid van WBdP' (ook op onze website wbdp.nl).

Volgens de RvS is voor de IPPC-richtlijn het toepassen van de 'beste technieken' voldoende. Dit is onbegrijpelijk, want het aantal dieren -en daarmee de verontreiniging- kan dan fors toenemen.

Witte Wijven?

Op Kerstavond 2009 in de Driehonderd Bunders, Mariapeel. Het is er vrij somber en slierten mist krullen om de afgestorven berkenstammen in de Aalscholverkolonie. Het geluid van gakkende Rietganzen die naar hun slaappleaats in de Deurnese Peel snellen wordt gesmoord door de vochtige atmosfeer. Vervolgens is het akelig stil. Plots danst er een witte schim door de mistflarden. Een wit wijf? Of de wederopstanding van de Romeinse honderdman, waarvan in 1910 de gouden helm bij Helenaveen werd gevonden? Kort hierna volgen nog veel meer witte schimmen. Maar liefst 45 Grote zilverreigers vliegen naar een eilandje in de Aalscholverkolonie om daar de nacht door te brengen.

Dit fenomeen, waarbij zoveel van deze prachtige vogels bij elkaar worden waargenomen, zou 15 jaar geleden ondenkbaar zijn geweest. De Grote zilverreiger was toen in de Peel uitermate zeldzaam en werd slechts eens in de zoveel jaar gezien. De toenemende aantallen moeten in het licht van de groei van de West-Europese broedpopulatie worden gezien, waarbij de vogels in de Peel vooral afkomstig zijn uit de Oostervaardersplassen in Flevoland. Er zijn echter ook uit Frankrijk afkomstige vogels in deze regio (De Banen) waargenomen. Vorige winter zijn er bij Nijmegen zelfs gezien die in Polen als nestjong geringd waren. De grootste slaappleaats bevindt zich momenteel in de Mariapeel, maar ook in de Grootte Peel en in De Banen worden regelmatig slapende exemplaren opgemerkt. Hiermee wordt momenteel de winterpopulatie in de Peel op 60 tot 70 exemplaren geschat. De slaappleaats in de Mariapeel is ontstaan als gevolg van de door Staatsbosbeheer uitgevoerde maatregelen in de interne waterhuishouding. Daar had Werkgroep Behoud de Peel al jarenlang voor gepleit. Door deze maatregelen konden veilige slaappleaatsen ontstaan, die voor vossen moeilijk bereikbaar zijn.

De afgelopen twee (vrij) strenge winters waren een testcase voor deze als niet erg winterhard bekend staande soort. Het blijkt allemaal reuze mee te zijn gevallen. Er zijn slechts enkele slachtoffers bekend en de slaappleaatsen bleken ook na de vorstperiode nog goed bezet te zijn. Kennelijk deert een stevige Hollandse winter de Grote zilverreiger nauwelijks.

Een klein deel van de reigers vindt haar voedsel in de Peel zelf, maar de meesten zoeken het daarbuiten in het agrarische cultuurlandschap. Naast vis eet de Grote zilverreiger ook muizen, mollen, kikkers en regenwormen. Deze soort maakt weer duidelijk dat er een uitwisseling bestaat tussen de beschermde Peelreservaten en het omliggende cultuurlandschap. Natuurbehoud houdt daarom niet op bij de reservaatgrens, maar reikt ook ver daar buiten. Werkgroep Behoud de Peel richt haar beleid daarom op de bescherming van het hele ecosysteem, dat niet ophoudt bij door mensen getrokken kunstmatige grenzen.

Het opvallend witte uiterlijk van de Grote zilverreiger maakt deel uit van een slim communicatiesysteem. Vanuit de lucht vallen de witte vogels goed op. Plekken met meerdere soortgenoten is voor een overvliegende vogel het signaal dat daar veel voedsel te halen is. Zo kan de soort snel grote voedselvoorraden exploiteren. Een ander opmerkelijk fenomeen is het feit dat er Grote zilverreigers zijn die consequent de nabijheid van grazende groepen ganzen opzoeken. Vermoed wordt dat door het geluid van de ganzen de reigers minder gauw door de muizen worden opgemerkt. Het

kan ook zijn dat de muizen, hierdoor nieuwsgierig geworden, uit hun holen komen. In beide gevallen kunnen de muizen gemakkelijker gevangen worden.

De laatste jaren worden enkele overzomerende exemplaren van deze statige vogel opgemerkt. De hoop is er daarom op gevestigd dat deze niet broedende vogels, waarschijnlijk nog jonge onervaren exemplaren, op termijn in de Peel gaan broeden. We houden u op de hoogte!

Anti-verdrogingsacties

In 2003 is WBdP begonnen met de actie tegen de verdroging van de Peelgebieden in de provincie Limburg. Na de voorbereiding in 2005 is eind 2006 ook de anti-verdrogingsactie in de provincie Noord-Brabant gestart. Naast het voeren van procedures heeft Werkgroep ook veelvuldig overleg met de waterschappen en provincies. Ook nemen we deel aan het opstellen van de Natura2000-beheerplannen voor de Peelgebieden. Anti-verdrogingskwesaties die dit jaar speelden waren:

Herhaald beroep tegen grote uitbreiding beregeningen

In het vorig jaarverslag schreven we dat we in beroep gingen tegen het niet ontvankelijk verklaren van onze bezwaren op grond van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) door provincie Limburg tegen twee extra beregeningsputten nabij de Mariapeel. We vergisten ons daarbij; het was niet de provincie Limburg maar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2009 gaf de Raad van State ons gelijk. De besluiten werden vernietigd, zodat LNV opnieuw een beslissing moest nemen. Wie schetst onze verbazing dat het ministerie ons op bijna dezelfde argumenten opnieuw niet-ontvankelijk verklaarde. Hiertegen zijn wij natuurlijk weer in beroep gegaan.

Beroep tegen drainages rond de Mariapeel

Door provincie Limburg is Nb-wetvergunning verleend voor diverse peilgestuurde drainages. Deze drainages zijn bedoeld om de natschade voor de landbouw grotendeels weg te nemen als gevolg van de hydrologische maatregelen ten behoeve van de natuur (met name het hoger opstuwen van de sloten in de landbouwgronden). Dit maatregelenpakket -het 'Nieuw Limburgs Peil'- is echter nog niet vastgesteld. Dat was de reden dat we bezwaar maakten en later in beroep gingen tegen tien vergunningen voor nieuwe drainages. De overige vergunningen betreffen vervanging van bestaande traditionele drainages door peilgestuurde. Tegen die vervangingen maakten wij geen bezwaar.

Nadat wij in beroep waren gegaan, werden we eind 2009 uitgenodigd voor een gesprek met o.a. het waterschap Peel en Maasvallei en de Agrarische Belangengroep Mariapeel (ABM). We brachten naar voren dat het waterschap een berekening heeft gedaan waaruit blijkt dat de drainages geen kwaad kunnen voor de Peel. In die berekening zijn de waterschapssloten (de zgn. primaire sloten) op het peil volgens het huidige 'stuwboek' ingevoerd. Vooruitlopend op het Nieuw Limburgs Peil hebben de meeste primaire sloten al een wat hoger peil gekregen dan voorheen. Wij stelden dat het echter niet gegarandeerd is dat die hogere peilen op hetzelfde niveau zullen blijven. Het stuwboek is immers een aangelegenheid van het waterschap zelf. In de door de provincie verleende Nb-wetvergunningen zijn geen slootpeilen als voorschrift opgenomen.

De ABM stelde dat de boeren vanwege onze beroepen de subsidie voor het aanleggen van de drainages kwijt dreigden te raken. Wij gaven aan dat de aanleg gewoon door kon gaan, omdat wij bij ons beroep geen voorlopige voorziening hadden aangevraagd.

Er werd afgesproken dat het waterschap op korte termijn zou bezien of het mogelijk is om een besluit te nemen waarin de huidige stuwhoogtes van haar primaire sloten worden vastgelegd. Dan zou WBdP haar beroepen kunnen intrekken. Inmiddels is dat gebeurd. Het is voor de eerste keer dat het waterschap zoiets besluit! Volgend jaarverslag daarover meer.

Nieuwe Keur van Waterschap Peel en Maasvallei

We reageerden op het ontwerp voor de nieuwe Keur van dit waterschap. Voor grondwateronttrekkingen is daarin opgenomen dat vanaf 1 januari 2008 een stand-still wordt gehanteerd (nieuwe onttrekkingsputten, of meer onttrekken uit bestaande putten is verboden). Ons inziens dient die datum 1 januari 2001 te zijn. Dat is de datum die in Limburg eerder i.h.k.v. de Grondwaterwet werd gehanteerd en ook de datum die tussen de provincie en WBdP is afgesproken voor Nb-wetvergunningen.

Bezwaren tegen weigeren handhaving beregening Brabant

In het jaarverslag 2008 schreven we dat we 34 handhavingsverzoeken bij G.S. N.-Brabant hadden ingediend vanwege beregeningen zonder Grondwaterwetvergunning. De provincie leeft ons inziens haar eigen stand-still-beleid (vanaf 1998) betreffende beregenen uit grondwater niet na.

Naar aanleiding van overleg en aanvullende gegevens hebben we in 2009 in 22 gevallen bezwaar gemaakt tegen de weigering van de provincie om een besluit te nemen op onze handhavingsverzoeken.

De provincie verklaarde onze bezwaren ongegrond. Volgens haar is er geen sprake van overtreding van het stand-still in het kader van de Grondwaterwet.

In een gesprek daarover bleek dat het meningsverschil tussen ons en de provincie voor de meeste gevallen veroorzaakt wordt

Met de verticale eindbuis van een peilgestuurde drainage kan het ontwateringsniveau worden ingesteld. Zonder hogere stuwpeilen in de waterschapssloten is echter ook deze drainage 'nieuwe stijl' negatief voor de natuur.

doordat de provincie voor de Deurnese Peel een bufferzone van slechts 500 meter hanteert. Dit ondanks verschillende onderzoeken waaruit blijkt dat de beïnvloeding plaatsvindt in een 1500 tot 2000 meter brede zone!

Maar we verschillen ook van mening over enkele gevallen rond de Groote Peel. Daar hanteert de provincie de door het ministerie vastgestelde (en door ons gehanteerde) zone van 2 km. De provincie stelt in die gevallen dat de beregeningsputten geslagen zijn voordat het provinciale stand-still inging. Dat is volgens echter niet het geval, of in ieder geval niet aangetoond.

Ontwerp waterbeheerplan

We reageerden op het ontwerp waterbeheerplan van waterschap Aa en Maas. Van deze uitgebreide reactie noemen we hier de belangrijkste punten:

- Het stelt ons teleur dat voor de Soeloop en de Astense Aa de functie 'waternatuur' wordt vervangen door de lagere bescherming 'verweven'.
- Eveneens teleurstellend dat de Eeuwselse Loop slechts de categorie C meekrijgt en maar ten dele een ecologische verbindingzone wordt. Het betreft hier een sloot die over een groot stuk langs de Groote Peel loopt en ook er dwars doorheen, waarbij dat laatste een ongewenste verdroging en doorsnijding van het gebied veroorzaakt.
- We waarschuwden tegen het voornemen om in de gemeente Someren, zowel vlakbij de Groote Peel als westelijk van de Zuid-Willemsvaart, het gebied met Maaswateraanvoer uit te breiden. Het gebied dat tot nu toe van wateraanvoer verschoond bleef (en waar dus nog natuurlijk zacht water voorkomt met de daarbij behorende organismen) wordt daarmee sterk verkleind.

- We waarschuwden ook voor het voornemen om groot-schalig baggerwerk (t.b.v. de wateraanvoer) te gaan uitvoeren in het Kanaal van Deurne. We wezen er op dat dit kanaal deel uitmaakt van het Natura2000-gebied Deurnese Peel en dat het (als Beschermd Natuurmonument) mede werd aangewezen om zijn hydrobiologische waarden.
- We reageerden positief op de intentie van het waterschap om de vraag naar water vanuit de land- en tuinbouw te verkleinen door een geleidelijke en gedeeltelijke omschakeling naar minder droogtegevoelige teelten (en wanneer dat gebeurt is er ook veel minder of geen wateraanvoer meer nodig).
- We vroegen het waterschap om het Limburgse, maar tegen de grens met Brabant gelegen natuurgebied de Heidse Peel op dezelfde manier te beschermen als de in Brabant gelegen 'Natte natuurepels'. Anders wordt dit gebied enkel aan de Limburgse kant beschermd.

* Voor meer achtergrondinfo over beregening en drainage zie in ons jaarverslag 2008 (wbdp.nl) het hoofdstuk 'Effecten van beregening en drainage'.

* Voor ons anti-verdrogingswerk in Noord Brabant worden we financieel gesteund door de Stichting Doen (Postcodeloterij).

De invloed van beregeningen wordt pas echt merkbaar in een extreem droog jaar. Het waterschap wil die invloed echter niet laten onderzoeken. Dit betekent volgens WBdP dat de vergunningplicht Nb-wet nog niet kan vervallen.

Gewenst water-regime in Brabant

In het Nationaal Bestuursakkoord Water is afgesproken dat er een gebiedsdekkend maatregelenpakket voor het GGOR (gewenst grond- en oppervlakte-waterregime) moet worden vastgesteld. Dit waterregime is een afweging tussen natuur- en landbouwbelangen. Maar in het GGOR dient tevens aangegeven te worden welke vernattingsmaatregelen de komende jaren worden getroffen om de instandhoudingsdoelstellingen voor de Habitatrichtlijngebieden te bereiken. Bij de afweging tussen landbouw- en natuurbelangen geldt dan het strengere regime van de Europese Habitatrichtlijn. Voor de Peel is het GGOR dus heel belangrijk.

Voor de Limburgse Peelgebieden is eerder al een GGOR-rapport gemaakt. Waterschap Aa en Maas werkte in 2008 aan het opstellen van een inrichtingsvisie voor het Brabantse deel van de Groote Peel en voor De Bult, het Peelrestant in het noordoosten van Deurne, dat deel uitmaakt van het Habitatrichtlijngebied Deurnese Peel/Mariapeel.

Onze Werkgroep maakte deel uit van de begeleidingscommissie. In ons jaarverslag van 2008 deden we daar kort verslag van. Omdat de inrichtingsvisie in 2009 door het waterschap werd vastgesteld en omdat het GGOR voor de Peel zo belangrijk is, gaan we er dit jaar uitgebreider op in.

BRABANTSE DEEL GROOTE PEEL

Eeuwselse Loop weinig effect?

Uit het hydrologisch onderzoek (uitgevoerd door Bureau Haskoning) bleek dat het dichten van de sloot Eeuwselse Loop, die in het oosten de Peel van zuid naar noord doorsnijdt, slechts op vrij korte afstand van de sloot tot verbetering zal leiden. Wij vragen ons af of het onderzoek op dit punt wel juist is geweest. Waarom zou deze brede, diepe sloot zo weinig invloed hebben, terwijl voor de sloot de Soeloop, die op een vergelijkbare manier de Deurnese Peel doorsnijdt, een fors verdrogend effect is berekend? Wij (en ook Staatsbosbeheer) hebben ervoor gepleit om de Eeuwselse Loop toch te dichten (en om te leiden buiten de Peel), omdat het in ieder geval op een ander punt tot verbetering zal leiden: de twee stukken Peel, nu door de brede sloot gescheiden, worden dan weer één geheel. Helaas is deze omle-

ding in het GGOR-maatregelenpakket niet opgenomen!

Invloed berekening zeer gering?

Uit het onderzoek blijkt volgens het waterschap dat de huidige berekeningen van de landbouwgronden uit grondwater slechts een zeer gering effect hebben op de waterstand in de Peel. Wij denken dat deze conclusie niet getrokken kan worden. In het onderzoek is het effect in het jaar 1996 berekend. Dat was echter slechts een zgn. '10%-droog' jaar. In een extreem droge periode, bijv. een droge winter, gevolgd door een droog voorjaar en een droge zomer, wordt er veel meer berekend. Dit is niet onderzocht. Het nu berekende effect van 2-5 cm kan in een extreme situatie dus veel meer zijn. Dit zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat de hoogveenverbetering die na vele jaren is bereikt in één klap weer volledig teniet gedaan wordt. Wij hebben er in de begeleidingscommissie diverse keren op aangedrongen dat het berekeningseffect op een goede manier wordt onderzocht. Dat werd echter niet gedaan. Het waterschap en de provincie willen, blijkbaar bewust, de werkelijke invloed niet onderzocht hebben. Dit wordt waarschijnlijk gedaan om de landbouw tegemoet te komen. Vanaf de aanwijzing in 1990 van de Groote Peel als beschermd natuurmonument geldt een stand-still ten aanzien van berekeningen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Dit stand-still is echter door de overheid, ondanks regelmatige actie van WBdP, vrijwel niet nageleefd. De provincie wil de illegale berekeningen nu gaan legaliseren.

Peilverhoging in sloten rondom de Peel groot effect

In de inrichtingsvisie werden aan de hand van het hydrologisch onderzoek de volgende maatregelen als kansrijk bestempeld: het dempen van twee sloten langs de noord-rand van de Peel, het aanbrengen van extra compartimenten in de Peel, het aanbrengen van een bodemscherm in de noord-west-rand van de Peel en het verhogen van het peil (tot -70 cm onder maaiveld in het winterhalfjaar, resp. -40 cm in het zomerhalfjaar) in de landbouwsloten in een zone van 2 km rondom de Peel, gecombineerd met peilgestuurde drainage (dat laatste om natschade voor de landbouw te voorkomen).

Dit maatregelenpakket leidt in het grootste deel van de Groote Peel tot een waterstandsverhoging van 5-15 cm. In kleinere delen van het gebied komen stijgingen van 20-30 cm voor en lokaal tot 50 cm.

Volgens het onderzoek levert de peilverhoging in de landbouwsloten verreweg het grootste aandeel aan dit resultaat.

De voorjaars- en winterwaterstand stijgt ongeveer net zoveel als de zomerwaterstand. De fluctuatie wordt er helaas niet minder op.

Pas op met extra compartimenten!

Met extra compartimenten hou je meer water in het gebied vast. Volgens het onderzoek leidt dit er echter ook toe dat de voorjaars- en winterwaterstand meer stijgt dan de zomerwaterstand. Dit is ongunstig voor de ontwikkeling van hoogveen. Daarvoor is een zeer stabiele waterstand nodig; de huidige fluctuatie tussen winter- en zomerstand is al veel te groot. Wanneer 's winters teveel water wordt vastgehouden, kan ook de waterkwaliteit in het geding komen. Er moeten voldoende voedingsstoffen het gebied kunnen verlaten. Vanwege onze opmerkingen hierover, is in

Effectiviteit GGOR-maatregelen Groote Peel

Mogelijke maatregelen en de effecten ervan (het oppervlak waar de grondwaterstand in de Groote Peel met meer dan 5 cm stijgt)

1. Dempen Eeuwselse Loop 53 ha
2. Twee waterlopen langs noordrand Groote Peel + Eeuwselse Loop dempen 59 ha
3. Bodemscherm ten nw van Groote Peel 83 ha
4. Waterlopen dempen in EHS-gebied + bodemscherm 134 ha
5. Peilverhoging (+ drainage) in zone van 2 km rondom Groote Peel 1403 ha
6. Stopzetten berekening in bufferzone rondom Groote Peel 0 ha
7. Optimalisatie compartimentering Groote Peel 160 ha

(Bron: GGOR-inrichtingsvisie Groote Peel, Waterschap Aa en Maas 2008)

Volgens het GGOR-onderzoek levert het dichten van Eeuwselse Loop maar weinig waterstandsverhoging op in de Groote Peel. Dat is verbazingwekkend als je ziet hoe diep en breed die sloot het natuurgebied doorsnijdt.

de inrichtingsvisie opgenomen dat hier op gelet dient te worden.

Wij denken dat met extra compartimenten misschien nog wel wat winst te behalen valt, maar dat hier zeer voorzichtig mee moet worden omgegaan. Dat is behalve voor het wateraspect ook geboden vanwege de noodzakelijke rust in het gebied: meer kades betekent meer toegankelijkheid en dus meer kans op rustverstoring.

Onvoldoende resultaat?

Volgens het hydrologische modelonderzoek zal ook na uitvoering van de voorgestelde maatregelen de zomerwaterstand in het grootste deel van de Groote Peel 0,5 tot 1 à 1,5 m te laag blijven voor hoogveen. Wij zijn van mening dat de uitkomsten van modelonderzoeken nooit absoluut genomen mogen worden. Daarvoor zijn zulke onderzoeken altijd te onnauwkeurig, zeker op perceelsniveau. Ze zijn hooguit geschikt om het rendement van verschillende maatregelen met elkaar te vergelijken. Op diverse plekken komen in het gebied nu al veenmossen en andere hoogveenplanten voor. Waterstandsstijgingen van 5-50 cm zullen zeker tot belangrijke verbeteringen leiden. Als er tenminste op wordt gelet dat de waterstandsfluctuatie niet wordt vergroot. Niet zozeer de winterstand, maar vooral de zomerwaterstand moet verhoogd worden. Daarom zijn ons inziens de maatregelen buiten de Peel (peilverhoging van de landbouwsloten) de belangrijkste.

DE BULT

Maatregelenpakket

Nel als bij de Groote Peel werd eerst een hydrologisch onderzoek uitgevoerd. Aan de hand daarvan werd het volgende maatregelenpakket als kansrijk benoemd: het verhogen van het peil in de landbouwsloten in een zone van 500 m rondom de Peel (zie verder bij Groote Peel), wateraanvoer in die zone, het dempen van de bermsloten langs de Bultweg en het dempen van enkele andere sloten in en direct grenzend aan het gebied.

Dit maatregelenpakket leidt in het grootste deel van De Bult tot een waterstandsverhoging in de zomer van 20-30 cm. In kleinere delen van het gebied komen stijgingen van 30-50 cm voor.

In tegenstelling tot de Groote Peel stijgt de voorjaars- en winterwaterstand duidelijk minder dan die in de zomer. De waterstandsfluctuatie zal dus minder worden, wat een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van hoogveen.

Net als bij de Groote Peel levert volgens het onderzoek de peilverhoging in de landbouwsloten verreweg het grootste aandeel aan het resultaat.

Kaweische Loop weinig effect?

Het verondiepen van de vrij diepe sloot Kaweische Loop, langs de noord-rand van het gebied, heeft volgens het onderzoek slechts een zeer gering effect. Voor deze maatregel is daarom niet gekozen. Net als bij de Groote Peel voor de Eeuwselse Loop hebben wij daar twijfels bij. Wij denken dat het altijd nuttig zal zijn om op zijn minst een of meer extra stuwen aan te brengen en daarmee de waterstand (vooral in het

zomerhalfjaar) zo ver mogelijk te verhogen. De Peel en de landbouw zullen daar baat bij hebben.

Invloed berekening zeer gering?

Het stopzetten van alle berekeningen in heel het modelgebied levert volgens het onderzoek in een gemiddeld jaar slechts een waterstandsstijging in De Bult op van minder dan 5 cm.

Dat zegt echter niets, want het effect van de berekeningen zal in een extreem droog jaar veel groter zijn (zie hiervoor dezelfde paragraaf bij de Groote Peel). Dat is ondanks ons aandringen niet onderzocht!

Geen verschil tussen zone van 500 of 1000 m?

In de conclusies van de inrichtingsvisie staat dat er nauwelijks verschil is tussen het verhogen van het peil in de landbouwsloten in een zone van 500 m rondom De Bult, of in een zone van 1000 m. Dit is niet juist. Volgens het onderzoek (waarvan de figuren nota bene in het rapport staan) levert de 500-m-zone in het grootste deel van het gebied een effect van 10-20 cm op, terwijl dat voor de 1000-m-zone 15-30 cm is. Wij hebben hier op gewezen, maar desondanks is de tekst niet aangepast.

Wateraanvoer?

Zoals hierboven reeds gesteld, wordt in de visie gekozen voor peilverhoging in de landbouwsloten in een zone van 500 m rondom De Bult, inclusief aanvoer van Maaswater in die zone.

WBdP heeft grote bedenkingen tegen wateraanvoer. Het risico dat het kalk- en voedselrijke water in een droog jaar in de Peel zal binnendringen is te groot. Ook is

DE PEEL MOET NATTER!

het maar zeer de vraag of er in droge jaren wel voldoende Maaswater beschikbaar zal zijn. Er is in zulke periodes nu al een tekort. Wateraanvoer is een erg kunstmatige, onzekere en ook heel dure oplossing. In de inrichtingsvisie is er toch voor gekozen. Wel is er n.a.v. ons commentaar in opgenomen dat het mogelijke effect op de grondwaterkwaliteit in De Bult dient te worden onderzocht alvorens tot uitvoering wordt overgegaan.

Doel nog lang niet te bereiken?

Volgens het onderzoek zal ook na uitvoering van de voorgestelde maatregelen de zomerwaterstand in het grootste deel van De Bult 0,5 tot 1,5 m te laag blijven voor hoogveen.

WBdP en ook Staatsbosbeheer hebben vraagtekens gezet bij deze conclusie. Wij hebben sterk de indruk dat het gebied in het hydrologisch modelonderzoek veel droger wordt berekend dan het in werkelijkheid is. Op dit moment groeien in het gebied op diverse plekken planten als veenmos, Dopheide en Wollegras. Als je het onderzoek moet geloven, zouden die zelfs na de maatregelen amper voor kunnen komen. Wij zijn ervan overtuigd dat goed gekozen maatregelen een fors positieve bijdrage aan de ontwikkeling van hoogveenvegetaties zullen opleveren.

P.S.: op dit moment is bekend geworden dat er in het onderzoek inderdaad fouten zijn gemaakt; De Bult blijkt natter te zijn dan eerst werd berekend. Volgend jaar daarover waarschijnlijk meer.

Belangrijkste maatregel niet getroffen!

In april 2009 legde het waterschap de inrichtingsvisies voor de Groote Peel en De Bult ter inzage. Besloten werd tot de maatregelpakketten zoals hierboven genoemd.

Met echter één uitzondering: peilverhoging in de landbouwsloten (incl. peilgestuurde drainage) -de maatregel met verreweg het meeste resultaat voor de natuur- werd niet gekozen! Dit vanwege een afspraak die eerder i.h.k.v. de Reconstructie was gemaakt (alleen maatregelen

treffen in de natuurgebieden zelf, met een uitstraling van hooguit 500 meter).

In de inrichtingsvisies staat wel dat er gedurende het eerste beheerplan Natura2000 op basis van enkele uit te voeren pilots en nader onderzoek bezien zal worden of de maatregel wenselijk is. Maar ja, dat kan erg lang uitstel betekenen en het is dus ook nog onzeker of de maatregel doorgaat.

Wij hebben in onze reactie op de visies aangegeven hiermee niet akkoord te zullen gaan. De GGOR-maatregelen dienen mede om te kunnen voldoen aan de eisen die gesteld worden door de Habitatrictlijn. Een Reconstructie-afpraak kan gelden voor de 'gewone natuur', maar de Habitatrictlijn prevaleert voor de gebieden die daaronder ressorteren, zoals de Peel.

Pilots aan samengestelde drainage zijn o.i. overbodig. Die zijn op diverse andere plekken al gedaan. Uit het hydrologisch onderzoek blijkt dat de maatregel peilopzet + drainage ook voor de landbouw positief is. Ons inziens dient de maatregel zo snel mogelijk uitgevoerd te worden. Natschade aan de landbouw dient te worden opgelost door kavelruil, andere gewaskeuzes, aankoop van laagstgelegen gronden, of desnoods natschadevergoeding.

In onze reactie op de visies hebben we verder onze opmerkingen bij de opstelling ervan herhaald:

- het onderzoek naar het effect van de beregelingen is niet juist gedaan,
- de hydrologische situatie is in zowel De Bult als in de Groote Peel in werkelijkheid waarschijnlijk gunstiger dan in het model wordt berekend,
- bij het treffen van verdere interne maatregelen dient uiterste voorzichtigheid te worden betracht.

DEURNESE PEEL

Eind 2009 startte het waterschap met de GGOR-studie voor de Deurnese Peel. Ook hier zit WBdP in de begeleidingscommissie. Verslag daarvan volgt volgend jaar.

Andere Nb-wet-problemen

Helicopters

De luchtmacht besloot begin 2009 onder de naam 'Thunder challenge' een serie oefeningen te houden, waarvan laagvliegen met helicopters deel uitmaakte. Men vloog ondermeer in het gebied ten noorden van de Mariapeel, waar (vooral in de trektijd) af en toe groepen Kraanvogels rusten.

Vanwege de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) had WBdP een afspraak met de Militaire Luchtmacht Autoriteit dat men zich terug zou trekken bij signalen over aanwezigheid van deze schitterende dieren. Toen wij zo'n signaal afgaven, reageerde men echter niet. "Per vergissing", stelden ze achteraf. Ze maakten excuses, mede voor het feit dat de bekendmaking van de oefening onredelijk laat plaatsvond. We maakten bezwaar tegen het besluit van de staatssecretaris van Defensie om zonder Nb-wetvergunning toch een 'tijdelijk bijzonder luchtverkeersgebied' in te stellen boven de Peel. Dat had niet mogen gebeuren, want militaire oefeningen zijn vanwege de Nb-wet 1998 uitdrukkelijk vergunningplichtig. Het maakt daarbij niet uit dat de betreffende oefening al voorbij is, want we moeten ook mogelijke herhalingen kunnen voorkomen.

Drinkwaterwinning

Bij het opstellen van het beheerplan Natura2000 voor de Groote Peel kwam de vraag aan de orde in hoeverre de grondwaterwinning door Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) bij Ospel van invloed is op het waterpeil in de Groote Peel. Waterschap Peel en Maasvallei en het waterleidingbedrijf zelf stellen dat er geen enkele invloed is, maar we kunnen dat niet zomaar rijmen met een eerder onderzoek, waarmee de toenmalige Natuurbeschermingsraad het tegendeel heeft aangetoond.

Een rol speelt ook dat 'Ospel' momenteel wordt ingezet als deel van een backup-systeem voor zeer droge perioden. Dat zijn dus juist de perioden waarin de Peel het meest kwetsbaar is! We overwegen handhaving van de Nb-wet te gaan vragen vanwege het ontbreken van een vergunning en zijn alvast begonnen met het verzamelen van relevante informatie.

Beheerplannen Natura2000

DE GROOTE PEEL, DEURNESE PEEL, EN MARIAPEEL/GRAUWVEEN

WBdP maakt onderdeel uit van de natuurgeleding die met enkele personen deelneemt aan de Adviesgroep Natura2000. We volgen de opstelling van het Natura2000-beheerplan voor deze Peelgebieden op de voet.

Vorig jaar reageerden we op concepten van dit plan. Dit jaar lag de planvorming grotendeels stil, omdat gewacht werd op het ammoniakplan. Hoe WBdP zich daarbij heeft opgesteld, kunt u lezen in het hoofdstuk Natuurbeschermingswet en ammoniak.

Eind 2009 kwam er toch nog een nieuw concept van het beheerplan, waarop wij samen met de andere leden van de natuurgeleding hebben gereageerd. De punten die WBdP daarbij ingebracht heeft waren:

Zonder maatregelen geen hoogveen

In het plan wordt gesteld dat het 'aangetaast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is' een doel is, dat te behalen is met het huidige beheer (zonder maatregelen in dit beheerplan). Dit zal wel een verschrijving zijn, aangezien het beheerplan verder boordevol staat met allerlei maatregelen die getroffen dienen te worden om dit doel te kunnen behalen.

Vergunningplicht kan niet zondermeer vervallen

In het plan wordt gesteld, dat de vernattingsmaatregelen zo effectief zijn, dat grondwateronttrekkingen en drainages vrijgesteld kunnen worden van de vergunningplicht Natuurbeschermingswet (Nb-wet). WBdP is hier niet mee eens. Ook al zou het positieve effect van de maatregelen groter zijn dan het negatieve effect van de onttrekkingen en drainages, toch blijven deze ingrepen op zich zelf negatief. De vergunningplicht zou alleen kunnen vervallen wanneer met de voorgestelde planmaatregelen het doel behaald wordt dat i.h.k.v. de Habitatrictlijn wordt gesteld. Dat is niet het geval. Volgens de Habitat-toets wordt het doel -in ieder geval voor actief hoogveen- niet gehaald.

Ook is het niet zo dat beregelingen maar een gering effect hebben, zoals in het plan wordt gesteld. Volgens het hy-

drologische onderzoek i.h.k.v. het Gewest Grond en Oppervlaktewaterregime (GGOR) voor de Peelrestanten Midden Limburg heeft een verbod in het droge jaar 1996 een effect van 15-20 cm. Daar komt bij dat 1996 niet eens een erg droog jaar was. In een echt zeer droog jaar (bijv. een zeer droge lente/zomer, vooraf gegaan door een droge winter) zal de invloed nog duidelijk meer zijn.

Vernattingsmaatregelen onvoldoende vastgelegd.

Volgens het plan zijn en worden de maatregelen van het Nieuw Limburgs Peil geregeld in de Keur van het waterschap en in de Verordening waterhuishouding van de provincie Limburg. Alleen al het feit dat hier staat 'zijn en worden geregeld', geeft aan dat de vastlegging nog niet volledig is.

In de Verordening waterhuishouding is het stand-still betreffende beregelingen geregeld. Maar pas vanaf 2005 en niet vanaf 2001, zoals eerder afgesproken. In de Keur zijn de overloophoogtes van de samengestelde drainages en de peilen van de boerenslootjes geregeld. In het hydrologisch onderzoek staat echter dat de peilen van de primaire waterschapssloten cruciaal zijn voor het vernattingsresultaat. De peilverhoging van die sloten is echter nog nergens vastgelegd.

Volgens het plan zal de verhoging van deze slootpeilen projectmatig uitgevoerd worden door de Gebiedscommissies van de Reconstructie. Daartoe dienen laaggelegen landbouwpercelen verworven te worden of de functie grasland te krijgen (gras kan een hogere waterstand verdragen dan bouwland). Wij hebben navraag gedaan: de betreffende gebiedscommissies hebben voor de peilverhoging en de bijbehorende grondaankopen geen concrete opdracht gekregen!

Garantie op uitvoering van de maatregelen is er tot op heden dus niet en daarom kan de vergunningplicht Nb-wet nog niet vervallen.

Volgens het plan wordt de belangrijkste vernattingsmaatregel aan de Brabantse kant -peilverhoging in de sloten rondom de Peel- geregeld in het kader van het GGOR. We hebben er op gewezen dat ook dit nog niet geregeld is, maar slechts op basis van vrijwilligheid gebeurt.

De peilverhoging in de waterschapssloten rondom de Peel dient nog in het Beheerplan te worden vastgelegd.

Bestaand gebruik

In het plan worden bij de beoordeling van het bestaand gebruik wateronttrekkingen (drinkwater, beregelingen) en drainages genoemd, maar niet het effect van alle ontwateringssloten, dat veel groter is.

SARSVEN/DE BANEN

Voor dit Peelrestant is WBdP agendalid bij de opstelling van het beheerplan. We reageerden op een concept-versie ervan:

In het plan staat dat de beregelingen geen negatief effect hebben, omdat het nadeel met behulp van stuwtjes wordt opgeheven. Dat is niet juist. Er zijn tijdelijke Nb-wetvergunningen verleend voor de beregelingen, in combinatie met stuwen. Die stuwen zijn echter alleen voor de boerenslootjes voorgeschreven. In de GGOR-studie die daarna is gedaan, is echter gebleken dat het vernattingsresultaat vooral van de primaire waterschapssloten moet komen. De peilen daarvoor zijn nog niet vastgesteld.

Bovendien is in die tijdelijke vergunningen het stuwpeil van de boerensloten gekoppeld aan het grondgebruik. Bij overgang naar een 'droger' grondgebruik mogen de peilen dus worden verlaagd.

Kortom: de stuwpeilen zijn tot op heden niet goed geregeld. Bovendien gelden de Nb-wetvergunningen maar tot de vaststelling van het Beheerplan.

Ruimtelijke Ordening

WBdP houdt binnen haar werkgebied altijd de streekplannen, bestemmingsplannen, bouwvergunningen e.d. in de gaten. We reageren daarop in de ontwerp-fases en maken bezwaar wanneer wij van mening zijn dat de Peelbelangen onvoldoende behartigd worden.

Bestemmingsplannen 'buitengebied'

WBdP gaf een zienswijze betreffende het ontwerp-bestemmingsplan van Nederweert. We verzochten de hydrologische bufferzone rond de Grootte Peel weer op te nemen, met het bijbehorende aanlegvergunningstelsel. De gemeente kwam daaraan tegemoet. Ook werd mede op ons verzoek het evenementenbeleid aangescherpt om de Peel rustiger te houden.

Nadat we vorig jaar onze zienswijze gaven over het ontwerp-bestemmingsplan van Sevenum heeft de gemeente op ons aandringen duidelijker aangegeven wanneer men rond de Peel ingrepen als draineren, diepploegen en dergelijke al dan niet wil toelaten, plus wanneer daarbij andere overheden (waterschap) en regels (Natuurbeschermingswet) betrokken zijn. We hoefden vervolgens niet meer op het plan te reageren.

In Venray reageerden we op het voorontwerp bestemmingsplan. We hebben aangegeven dat bepaalde bouwvoorschriften wel erg soepel zijn en het stelsel van aanlegvergunningen op bepaalde punten incompleet. Daardoor zullen de bescherming van het landschap, weidevogelgebieden en de hydrologische bufferzone rond de Mariapeel niet goed functioneren. De gemeente stuurde echter niet bij, zodat we toen het ontwerpplan ter visie kwam weer dezelfde punten naar voren hebben gebracht, met wat extra uitleg.

Wat betreft Deurne maakten we op verzoek van de Raad van State een extra toelichting bij ons in 2008 ingestelde beroep tegen het bestemmingsplan en verdedigden het later ter zitting. Het gaat daarbij om de ontwikkelingsmogelijkheden van de recreatieve bedrijvigheid, zoals het gebruik van een boerderij als bezoekerscentrum, mogelijkheden voor de bouw van trekkershutten en aanleg van paden langs de rand van de Peel. De uitspraak komt in 2010.

Truffels of fopzwammen?

Vorig jaar gingen we in beroep tegen een vrijstelling van het bestemmingsplan in Nederweert voor het oprichten van een woonhuis en een bedrijfslocatie voor de teelt van truffels.

Het betreft een laaggelegen plek in de directe omgeving van het Natura2000-gebied Sarsven en de Banen. Door de hydrologische maatregelen van het waterschap ('Nieuw Limburgs Peil') zouden deze gronden aan de te verleggen Rietbeek sterk worden vernat (en deels blank komen te staan), ten behoeve van de nabijgelegen natuurgebieden. We verbaasden ons over het truffelplan. Deze teelt is in Nederland met zijn gematigde klimaat nog nooit geprobeerd en al helemaal niet op zure en natte grond. Truffels hebben heel andere bodems nodig.

Belangrijke morele steun vonden we bij een professor van de Universiteit Wageningen die stelde: 'Bedrijfseconomisch is deze teelt volstrekt onzin op die plek'. Bij behandeling van ons beroep verklaarde de rechter de procedure niet-ontvankelijk, omdat de gemeente deze kwestie niet in procedure had mogen brengen zonder ook de bouwvergunning er bij te betrekken.

We zijn ook procedures gestart tegen enkele andere vergunningen die voor dit project nodig zijn, met name de Natuurbe-

schermingswetvergunning en de aanlegvergunning voor de drainage.

Op ons aandringen werd de bouwkaavel uit het ontwerpbestemmingsplan buitengebied geschrapt. De gemeente hoopt die vrijstelling later alsnog te kunnen afgeven en stelt voorstander te blijven van het plan. Van de initiatiefneemster is sindsdien echter niets meer vernomen.

Minicamping Centurioweg

De illegale uitbreiding van een 'minicamping' aan de Centurioweg in Deurne, pal tegen de Deurnese Peel, is nog altijd niet ongedaan gemaakt. Een gesprek met een handhavingsambtenaar leidde tot een verbod het betreffende stuk camping te gebruiken. Maar de strook maakt nog steeds deel van de camping uit, zodat er bijvoorbeeld voetbal kan worden, wat evenveel, zoniet meer overlast voor de Peel veroorzaakt dan wanneer er caravans staan. We zullen het er daarom niet bij laten zitten.

De EHS in de Verordening Ruimte

We hebben een inspraakreactie geleverd op de ontwerp Verordening Ruimte Noord-Brabant. De provincie stelt hierin voor dat een aantal kleinere bosjes, 'die wegens hun ligging en omvang geen deel uitmaken van een robuuste structuur en dus geen provinciaal belang vertegenwoordigen' uit de Ecologische Hoofdstructuur

(EHS) te halen. Een slecht signaal, nu steeds duidelijker wordt dat de uitvoering van het compensatiebeginsel bij het kappen van bosjes een moeilijke zaak is. Geen zorgvuldig voorstel ook, nu er geen goede inventarisatie ligt van de waarden van die bosjes. In veel gevallen dragen ze wel degelijk bij aan robuuste structuren, met name het onderling verbonden houden van grote gebieden. De provincie wil nota bene ook enkele bosjes en landschapselementen schrappen die opgenomen zouden worden in de 'droge ecologische verbindingzone' tussen de Grootte Peel en de Deurnese Peel.

Vervolg crossbaan Venray

Net als vorig jaar ondersteunden we de Stichting Milieufederatie Limburg (SML) betreffende het illegale motor- en autocrosscircuit in de bossen bij Merselo, gemeente Venray.

SML heeft de beroepen tegen het bestemmingsplan en tegen de milieuvergunning gewonnen. Tussentijds is er echter een bouwvergunning verleend (wat mogelijk was omdat tegen het bestemmingsplan geen voorlopige voorziening was aangevraagd). Daardoor is het nieuwe circuit toch aangelegd, pal naast het oude. Het blijft echter een feit dat er geen goedgekeurd bestemmingsplan is en dat het circuit zonder milieuvergunning niet gebruikt mag worden.

Op de nieuwe locatie zal het circuit met de beoogde geluidswal en -scherm minder geluid in de Peel veroorzaken dan op de oude plek zonder die voorzieningen. Maar vanwege de omliggende bos- en natuurgebieden hoort het daar toch niet thuis. Daarom steunen wij SML bij het lopende zoekproces voor een andere locatie, bijv. op een industrieterrein.

Dit laaggelegen perceel, ten noorden van Sarsven/de Banen, is geen logische plek om truffels te kweken.

(Illustratie ontleend aan Google-Earth)

Een belangrijke maatregel waar WBdP voor geijverd heeft, is de aanleg van een kade langs de noordrand van de Deurnese Peel, en rond een verworven stuk EHS-weiland. Daarmee zijn flinke waterlekkages gedicht. De waterstand in het voormalige weiland wordt (geleidelijk) verhoogd, om tegendruk te geven aan de waterstand in de Peel.

Landinrichting Peelvenen

WBdP neemt deel aan het achterbanoverleg voor de natuurorganisaties die betrokken zijn bij de landinrichting Brabant voor de Deurnese Peel en de Grootte Peel.

WBdP neemt daarnaast deel aan de Uitvoeringscommissie Middengebied. Deze commissie maakt plannen en zorgt voor de uitvoering daarvan voor de aangekochte landbouwgronden voor de Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuur) tussen de Deurnese Peel en Mariapeel.

Voormalige landbouwgronden

We adviseerden onder andere bij de planvorming voor de inrichting van de verworven gronden van Van der Zwaan (rond de Wilhelminahoeve) en de voormalige gronden van Krekels (rond Hoeve Willem III), gelegen tegen de Deurnese Peel. Het ging ons daarbij met name om de hoogte van de in te stellen waterpeilen. Die dienen zo goed mogelijk ten dienste te staan van de beoogde regeneratie van het hoogveen in de naastgelegen Peel.

Kade plus wandelroute

Dit jaar werd het inrichtingsplan uitgevoerd voor het voormalige weiland in de noordpunt van de Deurnese Peel. Langs het weiland en langs de hele noordrand van de Peel is een kade aangelegd. Dat is een belangrijke maatregel die voortvloeit uit het onderzoek 'Fijnregeling hydrologie' dat onze Werkgroep in 2000 voor Staatsbosbeheer heeft uitgevoerd. Uit dat onderzoek bleek dat er in de noordpunt van de Peel veel water uit de Peel weglekte. De kade zal er toe bijdragen dat de waterstand hoger en stabiel wordt.

Een ander deel van de werkzaamheden betrof het aanleggen van een wandelroute. Op initiatief van Staatsbosbeheer is de wandelroute bij de 'bajonetbocht' in de Mariapeel opgeheven. Ook de duiker (brug) in het Deurnes Kanaal, aan het einde van de Eikenlaan bij Liessel, is verwijderd. Dit is gedaan ten behoeve van de rust in het centrale deel van de Deurnese Peel en Mariapeel. In ruil daarvoor is de nieuwe wandelroute ten westen van Griendtsveen aangelegd. Voor de ingewijden: deze route volgt deels het voormalige 'nonnenpadje'.

We hebben Staatsbosbeheer er op gewezen dat met dit plan de rust in het centrale deel van de Deurnese Peel en Mariapeel niet zondermeer gewaarborgd is. Vanuit Griendtsveen en vanuit het 'Middengebied' worden steeds meer recreatieve activiteiten in de Peel georganiseerd, zeker niet alleen op de nieuwe wandelroute.

Leidraad hoogveenregeneratie

We nemen deel aan de begeleidingsgroep voor het opstellen van een 'Leidraad voor hoogveenregeneratie en inrichting nieuwe natuur in de Deurnese Peel en Mariapeel'.

De opdracht voor het opstellen van deze leidraad is gegeven aan bureau Deltares. Dit bureau gaat op een rijtje zetten wat voor de nieuwe natuur (de reeds verworven en nog te verwerven landbouwgronden rond de Peel) de meest kansrijke natuurdoeltypen zijn en welke inrichtingsmaatregelen genomen moeten worden om deze te realiseren (bijv. het al of niet afgraven van de fosfaatrijke bovenlaag). Deze maatregelen dienen ten dienste te staan van de ontwikkeling van hoogveen in de bestaande Peel.

Voorlichting

WBdP organiseerde samen met ondermeer de Stichting Milieufederatie Limburg, de IVN's in Asten-Someren en Meijel en het NMEC de Ossenbeemd in Deurne de Nacht van de Nacht. Dit is een jaarlijks terugkerende serie evenementen waarmee de milieubeweging het publiek bewust wil maken van de schoonheid van echte duisternis, van lichtvervuiling en van de mogelijkheden daar wat aan te doen. De datum valt steeds samen met het einde van de zomertijd. De samenwerking heeft geleid tot publieksevenementen met verhalenvertellers, wandelingen en muziek in Griendtsveen, Asten-Heusden en Meijel. Door de BMF werd een oorkonde uitgereikt aan de Deurnese wethouder Henk Kerkers, waarin de Deurnese Peel tot Donkerste gebied van Brabant is uitgeroepen.

We gaven een excursie door het Middegebied (waarbij we aandacht besteedden aan diverse aspecten van de landinrichting) en door de Mariapeel voor een studieclub van een groep rentmeesters uit Brabant.

We deden met onze sPeelkist mee aan de natuurmarkt op het natuur en milieu-educatiecentrum 'De Ossenbeemd' in Deurne.

We hebben een verslaggever rondgeleid door en langs de Peel t.b.v. een artikel in het Agrarisch Dagblad over onze stichting.

We zijn aanwezig geweest bij het bezoek van kamerlid Ernst Cramer en een fractiemedewerkster van de Christen Unie aan de Peel. We gaven daar o.a. uitleg over de uitspraken van de Raad van State van 1 april over ammoniak en over het beheerplan Natura2000 in relatie tot ammoniak.

Esther Ouwehand van de Partij voor de Dieren, plus fractiemedewerkers en statenleden van Brabant en Limburg kwamen bij ons voor een werkbezoek aan de Peel. We hebben een lezing gegeven over de Peel en ons werk daarvoor. We gaven uitleg over hoe WBdP tegen het Natura 2000-beheerplan aankijkt en hebben daarbij op verzoek de stikstofproblematiek extra belicht. We

Onder begeleiding van de scholengidsen maken kinderen kennis met de Peel.

maakten een rit rond de Deurnese Peel en een wandeling in de Mariapeel.

Scholieren kunnen bij ons terecht voor de maatschappelijke stage, die bij het Voortgezet Onderwijs zijn intrede heeft gedaan. Een groep leerlingen van het Hub van Doorne College uit Deurne heeft een dag met ons mee in de Peel gewerkt.

Op de Peelwerkdagen wordt altijd aandacht besteed aan educatie. Bij nieuwe vrijwilligers doen we dat extra.

Twee leden van WBdP zijn lid van de scholengidsen in Deurne, om de belangstelling van de jeugd op te wekken voor de natuur in het algemeen en de Peel in het bijzonder. Ook ontvingen we een groepje basisschoolleerlingen op kantoor voor een vraaggesprek.

Voor de aangesloten groepen van de Brabantse Milieufederatie en van de Stichting Milieufederatie Limburg gaven we een cursus over de effecten van ammoniak op de natuur en leerden we de groepen hoe ze bij emissie-toenames de vergunningplicht bij de provincie kunnen melden, opdat de Natuurbeschermingswet wordt nageleefd.

Net als altijd was ons uitgebreide jaarverslag (2008) weer een heel stuk voorlichting op zich. De jaarverslagen van de laatste jaren kunt u vinden op onze site.

We brachten zes keer de 'Peelflits' uit, een digitale nieuwsbrief voor onze achterban, Peelwerkers en andere betrokkenen bij het natuurbehoud in de Peel. Ze zijn te vinden op onze site.

Onze website is vernieuwd; kijk op www.wbdp.nl

Terreinbeheer

Werkzaamheden voor Gladde slang

Vorig jaar berichtten we dat Staatsbosbeheer (SBB) van plan was om in de Deurnese Peel op diverse plaatsen machinaal stroken bos te gaan omdoen. Dit in het kader van beschermingsmaatregelen voor de Gladde slang. WBdP vroeg SBB om dit niet te doen in het centrale deel van de Peel, omdat dit bedoeld is als 'wildernisgebied', een gebied waar op termijn zo min mogelijk beheerd zal worden (wanneer je stroken open zaagt voor de slang, moet je die steeds open blijven houden). Bovendien waarschuwden we SBB ervoor om het werk niet met zware machines te doen, vanwege de kwetsbare bodem.

Begin 2009 werden door SBB in het zuiden van de Deurnese Peel (omgeving Einderweg) langs de randen, en ook er dwars door de Peel, stroken bos verwijderd.

Helaas had SBB onze waarschuwing niet ter harte genomen! Doordat het werk met zware machines werd uitgevoerd, werd de veenbodem flink beschadigd. Dit is heel nadelig omdat het omgewoelde veen gaat oxideren en daardoor voedselrijker wordt, een vrijwel onomkeerbaar proces.

We maakten van deze grove manier van werken en de schade aan het gebied melding in de pers.

SBB heeft daarna het werk voorlopig stopgezet en is met ons het terrein ingegaan. Helaas konden we SBB niet zover krijgen dat het werk in het centrale 'wildernisgebied' niet meer gedaan werd. Wel werd afgesproken dat er verder niet meer met zware machines gewerkt zal worden. Ook is overeengekomen dat onze Werkgroep met haar vrijwilligers de verdere werkzaamheden in het meest kwetsbare centrale deel van het gebied ('vakte van Minke') in handkracht zal uitvoeren. SBB zal op voorzichtige wijze een strook langs het noord-zuid-gedeelte van de Soeloop deels open maken. Sommige delen van het oorspronkelijke plan worden niet meer uitgevoerd. Zo blijft de beboste strook langs de rand van de Liesselse Peel staan, vanwege de drukke weg Snoertsebaan die daar dichtbij ligt.

Op zich zijn de maatregelen voor de Gladde slang goed. De soort zal waarschijnlijk profiteren van de open verbindingen van de ene open vlakte naar de andere. Ook heeft de slang graag zonnige en insectrijke plekken.

WBdP is echter niet gecharmeerd van beheer dat speciaal gericht is op soorten. Wij zijn van mening dat het beheer gericht moet zijn op het ontwikkelen van een hoogveen(achtig) landschap. Wanneer dat beheer op een goede manier gebeurt, komen er vanzelf kansen voor de diverse soorten die aan zo'n landschap gebonden zijn. Als het al moet gebeuren, vinden wij dat het zoveel mogelijk aan de randen van het gebied dient plaats te vinden; niet in het 'wildernisgebied'.

Begrazing in Klotterpeel

We lieten SBB weten dat we de indruk hebben dat in de Klotterpeel bij De Rips (het noordelijkste Peelrestant binnen ons werkgebied) de vegetatie rondom het in het gebied gelegen ven aan het verslechteren is. Aan de oostkant van het ven stond Witte snavelbies, zonedauw, Dopheide en veenmos. Het lijkt er op dat deze sterk aan het verminderen zijn. We hebben gevraagd of SBB wil nagaan of het niet nadelig is dat de runderen vrij vanuit het bos dat er omheen ligt naar het Peelgedeelte kunnen lopen (en dus wellicht voedsel -in de vorm van mest- van het relatief rijkere naar het schralere deel transporteren).

Heidse Peel

WBdP neemt deel aan de klankbordgroep reconstructie voor de Heidse Peel. Die groep heeft als taak om de verwerving van

de Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuur) rond dat Peelgebied geregeld te krijgen, het maken van een inrichtingsplan daarvoor, evenals de uitvoering van de hydrologische maatregelen van het 'Nieuw Limburgs Peil'.

Mussenbaangebied bij Grootte Peel

WBdP is betrokken bij de projectgroep vanuit de Dienst Landelijk Gebied die een plan maakt voor de inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) ten zuid-westen van de Grootte Peel. Dit zogenaamde 'Mussenbaangebied' is een belangrijk weidevogelgebied. Een groot deel van de EHS is reeds verworven en wordt beheerd door SBB. Enkele percelen zijn echter nog in particulier eigendom.

De projectgroep heeft er bij de provincie op aangedrongen om deze actief te verwerven, omdat anders de waterstand in de rest van het gebied onvoldoende kan worden verhoogd. Die verhoging is noodzakelijk om de hoogveenregeneratie in de Grootte Peel te kunnen realiseren.

In een concept inrichtingsplan werd voorgesteld om van een gedeelte van het gebied de bemeste bovenlaag af te graven om schralere, soortenrijkere graslanden te kunnen realiseren. Wij zijn daar geen voorstander van, omdat dat nadelig is voor de weidevogels, die elders rond de Peel amper nog voorkomen. Wel dient het Mussenbaangebied ons inziens zo ver mogelijk ver-

nat te worden, om tegendruk te geven aan de waterstand in de Peel. Volgens ons is dit niet nadelig voor de weidevogels.

EHS bij Mariapeel

De Dienst Landelijk Gebied betreft ons ook bij het maken van een inrichtingsplan voor de EHS (helaas nog niet volledig verworven) langs de noordkant van de Mariapeel. In deze projectgroep is voorgesteld om langs de noordrand van de smalle strook EHS een kade aan te leggen, waarmee het weglekken van water uit de Mariapeel zal worden tegengegaan.

Particulier natuurbeheer bij Liesselse Peel

Een landbouwbedrijf aan de rand van de Peel bij Liessel schakelt om naar een recreatieve functie en wil veel van zijn grond gaan inzetten voor een stukje particuliere natuurontwikkeling. WBdP heeft positief gereageerd op het verzoek van de eigenaar om deel te nemen aan de planvorming voor dit project.

Voor de Peel is het belangrijk dat de waterstand zo hoog mogelijk wordt opgezet. Afgraven van gronden willen we voorkomen, zeker als daarvan een peilverlagend effect op de omgeving dreigt uit te gaan.

WBdP heeft niet zo'n moeite met een beperkte recreatieve ontwikkeling (zoals plaatsing van een uitkijktorentje), zolang de geplande natuurontwikkeling en de waterdoelen er niet door gefrustreerd worden.

We hebben alvast weten te voorkomen dat een stuk onduidelijkheid over door de provincie voorgeschreven natuurdoelen tot verkeerde keuzes zou leiden (zoals teveel afgraven). Momenteel laat de Dienst Landelijk Gebied een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Bij haar werk voor de Gladde slang beschadigde Staatsbosbeheer de kwetsbare veenbodem. We maakten afspraken om dit in het vervolg te voorkomen.

Peelwerk

Peelwerkers gevraagd!

Kom een keer helpen met het Peelwerk. Het is nuttig, gezond en heel gezellig. Bovendien kom je in prachtige stukken ongerepte Peel en we maken altijd tijd om daarvan te genieten. Opgeven bij het WBdP-kantoor (0493-354411).

Waarom Peelwerk?

De Peel was van oorsprong een hoogveen van duizenden hectaren groot. Het bestond voornamelijk uit veenmossen, was zeer nat, arm aan voedingsstoffen en erg zuur. Door ingrijpen van de mens -te weten turf steken en ontginnen tot landbouwgrond- is deze Peel tegenwoordig een heel stuk kleiner en ook droger geworden. De moderne landbouw rondom de Peel, met zijn lage waterstanden, zorgt voor nog meer verdroging. Daarnaast is de neerslag van voedingsstoffen vanuit de lucht te hoog, als gevolg van de ammoniakuitstoot uit de vele veehouderijbedrijven. Door deze verdroging en vermesting dreigen de zeldzame hoogveenplanten te worden overwoekerd door gras en berken.

Om dit proces tegen te gaan is Werkgroep Behoud de Peel in 1980 begonnen met beheerswerk in de Peel. De werkzaamheden bestonden uit het bouwen van dammen in de door de verveningsmaatschappijen aangelegde ontwateringssloten. Hierdoor steeg de waterstand weer. 's Zomers is het op veel plekken echter toch nog te droog. Daarom worden er bomen gezaagd en geknipt om het typische open veenlandschap te behouden en terug te krijgen. Zeldzame planten zoals veenmossen, Zonedauw en Lavendelheide, maar ook vogels zoals Wulp, Blauwborst, ganzen en Kraanvogel blijven daardoor behouden. Het werk gebeurt in opdracht van Staatsbosbeheer, de eigenaar van het gebied.

Naast dit beheerswerk in de Peel is WBdP actief bezig met beleidsbeïnvloeding. Zo ijveren we voor vernattingsmaatregelen rondom de Peel. Daardoor zal het beheer op den duur minder vaak nodig zijn en in sommige delen van de Peel misschien achterwege kunnen blijven. Voorlopig heeft de Werkgroep bij het Peelwerk de hulp van vrijwilligers echter hard nodig.

Verrichte Peelwerk in 2009

Met onze vrijwilligers werkten we 13 dagen in de Deurnese Peel, in totaal 731 uur. Gemiddeld hadden we 12 deelnemers per werkdag.

We zaagden en knipten in het zuidelijk deel van de 'vlakte van Minke', in het centrale deel van de Deurnese Peel (zes dagen),

ten noorden van de 'verlengde Eikenlaan', tussen het Leegveld en het Deurnes kanaal (één dag) en in het Peelrestant De Bult (twee dagen). Vier werkdagen besteedden we aan het maken van corridors door een bos in het centrale deel van de Deurnese Peel. Op deze manier worden de open vlakten ten noorden en ten zuiden van dat bos met elkaar verbonden. We deden dit in het kader van het soortenbeschermingsplan voor de Gladde slang. Staatsbosbeheer had daarvoor subsidie gekregen van provincie N.-Brabant. Een deel van de werkzaamheden voeren wij voor SBB uit.

Op 7 november deden we (met 18 personen) mee aan de landelijke natuurwerkdag.

Op 12 maart werden we bijgestaan door leerlingen van het Hub van Doorne College uit Deurne, in het kader van hun maatschappelijke stage.

Overig beheerswerk van WBdP

Naast het 'gewone' Peelwerk beheerden we voor Staatsbosbeheer ook dit jaar weer 'onze' twee percelen grasland in 'het Molentje' bij Meijel (maaien en afvoeren).

Ook namen we net als elk jaar maandelijks (en deels tweewekelijks) voor SBB de waterstanden op in de Deurnese Peel en het EHS-gebied 'het Molentje'. We danken daarvoor onze trouwe vrijwilligers.

Werkdagen in 2010/2011

De volgende zaterdagen zijn gepland: 11-9, 25-9, 9-10, 23-10, 6-11 (landelijke natuurwerkdag), 20-11, 4-12, 11-12, 18-12, 8-1, 22-1, 5-2, 19-2, 5-3 en 19-3. Dan stoppen we vanwege het broedseizoen. (Omdat de werkdag op 1-1 uitvalt, werken we op 11-12 en 18-12 twee zaterdagen na elkaar.)

De werkdagen starten om 9.00 uur (de landelijke natuurwerkdag om 9.30 u). Waar we bij elkaar komen en gaan werken hoor je bij opgave. Voor gereedschap en werkhandschoenen wordt gezorgd. Deelnemers zorgen zelf voor een lunchpakket, laarzen en eventueel regenkleding. Er wordt tot ongeveer 14.00 uur gewerkt.

De Gladde slang in de Peel

Verspreiding en Habitat

De Gladde slang is de zeldzaamste slang van Nederland. Hij komt verspreid voor in een aantal gebieden in het oosten en zuiden van Nederland. In Europa is de Gladde slang algemener en wijdverspreid. Met uitzondering van Groot-Brittannië, Noord-Scandinavië en delen van Spanje, Zuid-Frankrijk en Portugal komt de Gladde slang bijna overal voor. Hij heeft een voorkeur voor relatief droge gebieden met lage spaarzame vegetatie en enigszins reliëf. In de Peel komt hij ook voor, zelfs in en rond de veenputten.

Beschrijving

De Gladde slang is een dunne, middelgrote slang die een lengte kan bereiken van 80 cm. Hij heeft zijn naam te danken aan de gladde schubben. De slang is bruinig van kleur met een onderbroken zigzag-patroon op zijn rug. Hij heeft een ronde pupil; de Adder een verticale. Op de flanken hebben Gladde slangen vaak bruine, soms zelfs roodachtige vlekken. De Gladde slang is niet giftig, maar kan bij verstoring wel luid sissen en bijten. Ze eten voornamelijk andere reptielen, met name hagedissen. In Nederland is de belangrijkste prooi de Levendbarende hagedis maar ook Hazelwormen en zelfs jonge Adders worden gegeten. De Gladde slang kan in het wild ongeveer 18 jaar oud worden. Voor voedsel zal de slang in de Peel genoeg moeten nemen met Levendbarende hagedissen en kikkers, want Hazelwormen en Adders komen er (nog) niet voor.

Levenscyclus en Leefwijze

Gladde slangen leven een zeer verborgen bestaan. Ze zijn niet actief bij grote hitte, maar juist vaak op bewolkte dagen met een iets lagere temperatuur. Soms zelfs bij lichte regen. Hierdoor komt het voor dat er in een gebied een populatie slangen bestaat die jarenlang onopgemerkt blijft. De Gladde slang is dan ook met afstand de moeilijkst waarneembare slang in Nederland. Gladde slangen paren in het voorjaar. Het vrouwtje ontwikkelt de eieren in haar lichaam. Na ongeveer 4 a 5 maanden schenkt ze het leven aan 3 tot 9 volledig ontwikkelde jongen. De slangetjes zijn bij hun geboorte ongeveer 12 cm groot. Mannetjes zijn na 3 jaar geslachtsrijp; bij vrouw-

tjes duurt het langer. Gladde slangen overwinteren in verlaten holen van zoogdieren en in andere goed geïsoleerde schuilplaatsen.

Gladde slangen in de Peel

De Gladde slang is een soort waarvoor de Peel een goede leefplek biedt in de droge delen, maar ook op wat de vochtigere plaatsen, wat op zich een bijzonderheid is. De kans op een ontmoeting is niet groot, maar toch kan een treffen op één van de wandelpaden, of tijdens werkzaamheden in het gebied, met één of enkele Gladde slangen je zomaar overkomen. Adders zitten er niet in de Peel, ook al is de leefomgeving wel geschikt.

De Peelwerkers van WBdP en Staatsbosbeheer kunnen gemakkelijk rekening houden met de biotoopwensen van deze soort. Hij profiteert mee van de beheerhoofdoelen voor de Peel: openheid, vochtigheid en voedselarmoede. Openheid met hier en daar een boom of struik is voor de Gladde slang al genoeg. Het is slim om de Vuilboom hier en daar te sparen bij het verwijderen van bomen en struiken in het kader van de openheid van het landschap. Deze boom is een voorbeeld van een rustige groeier die het hele seizoen bessen en kleine bloemen draagt. Insecten die ervan profiteren zijn voer voor bijvoorbeeld de Levendbarende hagedis en die wordt weer gegeten door .... de Gladde slang, die overigens ook wel een muisje, een eitje en zelfs een soortgenootje lust.

Dood doet overleven

Eén van de trucjes die de Gladde slang toepast om een gevaarlijke situatie levend te doorstaan is: zich dood houden, echt morsdood houden. Wees daar attent op als je een 'dode' Gladde slang tegenkomt, bijvoorbeeld op een wandel- of fietspad. Neem het beest niet mee, maar leg het op een minder gevaarlijke plek. Slangen hebben, zeker in het voor- en najaar, behoefte aan extra warmte. Ze zoeken, net als hagedissen, plekken op uit de wind, in de zon, op een donkere ondergrond. Bijvoorbeeld op een open stuk donkerbruin veen, of op een zwart stuk asfalt. Als het heet weer is, zoeken ze juist de verkoeling in de schaduw, of bijvoorbeeld tussen het veenmos in een veenput. De Gladde slang is zeldzaam en verdient om die reden bescherming. Laat hem dus met rust. Hij kan overigens fel uitvallen bij aanraking en bijten. Hij is dan wel niet giftig, maar toch ...

Het maken van open corridors door beboste delen van de Peel zorgt ervoor dat de Gladde slang zich beter kan verspreiden. De takken- en stammenhopen bieden schuilgelegenheid.

Wat doet Werkgroep Behoud de Peel?

Werkgroep Behoud de Peel is een onafhankelijke stichting, met als doelstelling het behoud en herstel van het Peelgebied als een hoogveen(achtig) landschap met de daaraan verbonden historische waarden en natuurkwaliteiten.

Ooit besloeg het hoogveengebied van de Peel een enorme oppervlakte in het grensgebied van Brabant en Limburg.

Ons werkterrein bestaat nu uit negen Peelgemeenten, waarin nog Peelrestanten liggen, of die (dicht) daaraan grenzen:

- Asten
- Deurne
- Gemert-Bakel (daarvan het oorspronkelijke Bakel en Milheeze)
- Horst aan de Maas (daarvan het oorspronkelijke Horst en Sevenum)
- Leudal (daarvan het oorspronkelijke Heythuysen, plus het noordelijk deel van Roggel en Neer)
- Nederweert
- Peel en Maas (daarvan het oorspronkelijke Helden en Meijel)
- Someren (het zuidoostelijk deel)
- Venray

Voor het behoud en herstel van de Peelgebieden is de Werkgroep al 31 jaar strijdvaardig.

In de eerste jaren na de oprichting in 1978 stelden we alles in het werk om verdere afgraving en ontginning van de Peel te voorkomen. Zo werden de Deurnese Peel en het Grauwveen een beschermd natuurmonument.

Toen deze gevaren waren afgewend, kon aandacht besteed worden aan beheerswerk in de Peel (dammen bouwen/bomen zagen) en al snel daarna ook aan bestrijding van allerlei bedreigingen van buitenaf, zoals ontwatering, uitstoot van ammoniak en aantasting van het open landschap rond de Peel. Dit doen we nog steeds.

Daarnaast besteden we tijd aan allerlei vormen van voorlichting.

Maar de meeste tijd steken we al jarenlang in het samen met andere partijen maken (en uitvoeren) van plannen voor een betere inrichting van de Peelreservaten en vooral ook plannen om ze minder kwetsbaar te maken voor bedreigingen van buitenaf.

EEN SELECTIE UIT DIT JAARVERSLAG

2009 was weer een druk jaar voor WBdP. Hier per hoofdstuk uit dit jaarverslag een kleine selectie van onze activiteiten. Meer daarover, plus over onze diverse andere activiteiten, vindt u in het verslag zelf:

Natuurbeschermingswet en ammoniak (pag.3)

WBdP is tegen het provinciale ammoniakplan omdat daarmee emissie-arme staltechnieken, zoals luchtwassers, kunnen worden gebruikt om nog meer dieren te gaan houden.

Milieuvergunningen en ammoniak (pag. 5)

Volgens de Raad van State is voor grote veehouderijen het toepassen van de 'beste technieken' voldoende. WBdP is het hier niet mee eens, want bij meer (of andere) dieren kan de verontreiniging dan fors toenemen.

Anti-verdrogingsacties (pag. 8)

WBdP kon haar beroepen tegen drainages rondom de Mariapeel intrekken nadat het waterschap had vastgelegd dat de stuwhoogtes van haar primaire sloten niet zullen worden verlaagd.

Gewenst water-regime in Brabant (pag.10)

WBdP wees er op dat het onderzoek naar de beregeningen niet goed is uitgevoerd. Er dient een extreem droog jaar te worden onderzocht, omdat pas dan de invloed echt merkbaar wordt.

Peilverhoging in de sloten rondom de Peel is de belangrijkste vernattingsmaatregel. Het waterschap wil dit nog niet uitvoeren, vanwege een afspraak uit de Reconstructie. Volgens WBdP heeft de Habitatrichtlijn voorrang.

WBdP betwijfelt het dat het dichten van de diepe en brede Eeuwelse Loop maar weinig waterstandsverhoging oplevert in de Grote Peel. WBdP heeft er voor gepleit om deze sloot om te leiden.

Beheerplannen Natura2000 (pag. 13)

WBdP wees er op dat de peilverhoging in de waterschapssloten rondom de Peel in het Beheerplan dient te worden vastgelegd.

Ruimtelijke Ordening (pag. 14)

Het plan om truffels te gaan kweken op een te vernatten perceel ten noorden van Sarsven/de Banen is door onze acties niet doorgegaan.

Landinrichting Peelvenen (pag. 15)

Een maatregel waar WBdP voor geijverd heeft, is de aanleg van een kade langs de noord-rand van de Deurnese Peel. Daarmee is een belangrijke waterlekkage gedicht.

Beheer en inrichting (pag. 16)

Bij haar werk voor de Gladde slang beschadigde Staatsbosbeheer de kwetsbare veenbodem. We maakten afspraken om dit in het vervolg te voorkomen. Daartoe voert WBdP een deel van dit werk zelf uit.

Peelwerk (pag. 18)

We besteedden liefst 731 uur aan beheerswerk in de Deurnese Peel, namen de waterstanden op en beheerden graslandpercelen in Het Molentje.

Zoals in dit jaarverslag is te lezen, is Werkgroep Behoud de Peel nagenoeg geheel afhankelijk van haar donateurs. Laat blijken hoezeer U ons werk voor de Peel waardeert door een bedrag over te maken op **giro 5356520 t.n.v. WBdP te Deurne**. Uw steun is essentieel. Hartelijk dank!

